

Jamad kõikvõimsa Päikesega

On päramine aeg võimuvõitlusteks: päikeseaktiivsuse maksimum saabub 2013. aasta mais!

Ain Kallis

Pursked Päikesel võivad olla vahetevahel säärased, nagu plahvataks korraga miljon 100megatonnist tuumapommi.

Pursked Päikesel võivad olla vahetevahel säärased, nagu plahvataks korraga miljon 100megatonnist tuumapommi.---

Astronoom Laurits Leedjärv väidab, et kõige eest, mis on Maal head, võlgname me tänu Päikesele.

Viimaste päevade jooksul on aga mitu korda kerkinud päevakorda küsimus, kas tõesti on praegu Päike Eesti kohal hoopis ohtlikult aktiivne? Alanud uus aktiivsuse tsükkel tõotavat kujuneda nii hull-võimsaks, et töötamast lakkab kogu tsiviliseeritud maailma kõrgtehnoloogia.

Plekiline Päike

Kõiki viimasel ajal toimunud looduskatastroofe, aga ka uudiseid kõrvetavast ultraviolettkiirgusest võib seostada ka Päikesega. Nii imelik, kui see esmapilgul ei tundu, on nimetatud taevakeha tegelikult lahtine tuumareaktor, mis pidevalt kiirgab maailmaruumi tohutul hulgal energiat, millest umbes ½ miljardikku jõuab Maad ümbritseva atmosfääri ülapiirile.

Seal toimuvad samuti võimsad pursked järgnevate päikesevärinatega, nn päikesetuul tekitab Maal magnetorme ja palju muudki pahandust.

Päike peaks käituma oma vanuse kohta – ikkagi neli ja pool miljardit aastat – tunduvalt soliidsemalt. Mitte nagu paha poisike, kes pahanduste vahel aeg-ajalt vaid korraks hinge tõmbab ning jälle pihta hakkab.

Teatavasti kestab Päikese aktiivsusettsükkel keskel läbi 11 aastat, tema intensiivsust iseloomustab nn päikeseplekkide arv. Praeguse, 24. tsükli algul, oli neid õige vähe, paar kuud püsis ta nägu päris plekitu, õige laiguline oli see aga 2000. ja 2001. aastal, kui mõnel kuul küündis plekkide arv kaugelt üle 150.

Pursked Päikesel – protuberantsid, loited – on aga vahetevahel säärased, nagu plahvataks korraga miljon 100megatonnist tuumapommi! Aineosakesed, mis tavaliselt liiguvad päikesetuulena tähest eemale kiirusega 300 km/s, paiskuvad ilmaruumi mitu korda suurema hooga.

Õnneks on Maa päris hästi kaitstud nii Päikeselt tuleva liigse ultraviolettkiirguse eest osoonikihiga kui ka kosmilise kiirguse eest magnetväljaga. Tugevate kosmosetormide puhul murravad aga suure energiaga osakeste vood Maa magnetpooluste lähedal sügavamale atmosfääri ning võivad siis tekitada palju pahandust elektrivõrkude haldajaist kuni kosmoseagentuurideni. 1847 seiskus magnetormi ajal Inglismaal telegraafiühendus, kaksteist aastat hiljem kordus sama juba kogu Euroopas ning USAs.

Tänapäevased hiigelsuured energiavõrgud toimivad tormide ajal tohutute antennidena, indutseerides

omakorda elektrivoolu. 1989. a märtsis kõrbes Kanadas Quebeci provintsis võimas trafo, jättes üle 6 miljoni inimese üheksaks tunniks vooluta. Viimase paarikümne aasta jooksul on kahjustada saanud mitmekümne kosmoseparaadi töö.

Näiteks 2003. aasta “suure oktoobrilõpu magnetormi” aegu kaotati side kahe Jaapani satelliidiga. Sidesatelliitide töö oli tugevalt häiritud eriti kõrgmäestiku- ning polaaraladel. Kanada põhjaosas lendavatel lennukitel kästi madalamalt lennata – oht saada kiiritatud oli sedavõrd suur. Orbiidil töötavad kosmo-, astro- ning taikonaudid peavad tugeva magnetormi ajal varjuma kosmoselaevade magamissektsioonidesse – need on paksema seinaga. Päikese pahade päevade aegu ei pääse nad ka “jalutama” avakosmosesse – see oleks kindel surm.

Päike sarnanevat eestlasega – algul ei saa vedama, pärast pidama. Uue aktiivsuse tsükli algus venis nii, et kardeti isegi uue väikese jääaja saabumist – ka siis oli Päikese tegevus väga loid. Aprillis aga ta veidi elavnes.

Mõned astronoomid USAs teatasid, et uus tsükkel võib kujuneda keskmisest tugevamaks, s.t sagenevad geomagnetilised tormid, mis toovad kaasa suuri häireid elektroonikaseadmetes üle kogu maailma. Kas see tähendab, et raamatupidajad, kassiirid ja kooliõpilased peavad õppima jälle arvelauda kasutama?

Loodetavasti mitte.

Õige aeg võitluseks

Arvatakse, et Päikese aktiivsuse tase mõjutab ka ühiskondlikke liikumisi. Vaid üks näide: 1917. aastal 15. tsükli maksimumi ajal alanud kommunismi võidukäik sai kabelimatsu 22. tsükli maksimumi ajal 1991. aasta augustis. Sellise seaduspärasuse leidis astronoom Mihkel Jõeveer (Eesti Loodus, mai 1993).

Oma artikli lõpetas ta sõnadega: “Vana aja valitsejad tõid Päikese jumalale ohvreid enne sõjakäigule asumist. Tänapäeva poliitikuile tuleb soovitada – riigipööret plaanitsedes jälgige hoolega päikest ja valige õiget aega!”

Varsti ongi päramine aeg võimuvõitlusteks: päikeseaktiivsuse maksimum saabub 2013. aasta mais!